

slovenská
literárna
scéna 2021
v kritickej
reflexii

Obsah

<i>Marta Součková</i>	PREDSLOV	7
<i>Ján Gavura: Erik Jakub Groch</i>	VIETY	12
<i>Ema Palková: Rudolf Jurolek</i>	BUKOLIKA	24
<i>Peter Trizna: Anna Ondrejková</i>	PRÍBEH (JA) NA MLADOM SNEHU	34
<i>Stanislav Olejár: Nóra Ružičková</i>	SÚČASNOSTI	46
<i>Lenka Šafranová: Michal Tallo</i>	KNIHA TMY	54
CENA OSKÁRA ČEPANA 2021		74
<i>Peter Darovec: Stanislav Rakús</i>	ĽÚTOSTIVOSŤ	86
<i>Milan Kendra: Balla</i>	MEDZI RUINAMI	100
<i>Lubomír Machala: Nicol Hochholczerová</i>	TÁTO IZBA SA NEDÁ ZJESŤ	122
<i>Martina Timková: Ivana Dobrákovová</i>	POD SLNKOM TURÍNA	130
<i>Mária Klapáková: Ľuboš Bendzák</i>	PRÁCE A DNI	142
ÚDAJE O AUTOROCH		154

PREDSLOV

5 + 5 = 10 (najlepších)

„Ak by bolo zaradenie prozaicko-reflexívnej zbierky Ľuboša Bendzáka *Práce a dni* medzi päť najlepších próz roka 2021 závislé výlučne od literárnokritických ohlasov, kniha by sa pravdepodobne do úzkeho výberu nedostala“, končí svoje hodnotenie jedného z desiatich vybraných textov vo svojej štúdii Mária Klapáková a pokračuje takto: „Ak však na Bendzákovu knihu nazrieme ako na súčasť skladačky, ako na manifest kritiky doby ‚normózy‘ a zároveň spochybňovania vlastnej slobodnej vôle v nej, možno ju vnímať ako presvedčivú a intímnu výpoveď o paradoxoch, systémovej nespravodlivosti, osamelosti a nikdy nekončiacom súboji s vlastným (autorským) egom intelektuála (dobrovoľne) vylúčeného zo širšieho kultúrneho života“. Podobne Ján Gavura, nadväzujúc i na doterajší výskum Grochovho diela, vo svojej syntetizujúcej interpretácii konštatuje: „Kniha *viety* patrí medzi diela polarizujúce odbornú aj laickú čitateľskú verejnosť, čo sa zvyčajne deje vtedy, keď dielo obsahuje výborne zvládnuté umelecké časti, no okrem nich aj také, ktoré vzbudzujú pochybnosti alebo priamo odmietavé stanovisko. Hodnotenie sa potom odvíja podľa toho, na ktorú z týchto častí diela sa kritik viac zameriava; či sa hodnotí celok, alebo iba segmenty z neho. Druhým dôvodom na nejednoznačné hodnotenie literárnou kritikou môže byť akceptovanie alebo zamietnutie konceptu knihy.“

Pre *TOP-ku*, no tiež pre súčasný literárnokritický diskurz z uvedených citácií vyplývajú dve skutočnosti: 1. selekcia najlepších kníh závisí od autorského kolektívu a môže sa líšiť od ich „oficiálneho“ či väčšinového (ne)prijatia, 2. jednotlivé texty môžu rezonovať nielen vďaka svojim estetickým kvalitám, ale tiež na základe rôznych mimoliterárnych skutočností. Bendzákova postava sa tak niektorým recenzentom zdá mizogýnska a i preto ju nedokážu prijať (*pars pro toto* Matúš Mikšík), ďalší ju vnímajú ako legitímnu súčasť autobiografickej poetiky (napríklad Vladimír Barborík). Podobne debut Nicol Hochholczerovej *Táto izba sa nedá zjesť* bol prijatý inak v Čechách než na Slovensku, pričom podaktorí kritici akoby nedokázali vnímať tému groomingu ako akúkoľvek inú literárnu látku. Pohľad z „druhého brehu“, od slovakistu a bohemistu

Lubomíra Machalu, je preto cenným príspevkom do potenciálnej polemiky o (inak nesporných) kvalitách daného debutu.

Je zrejmé, že na niektorých „top“ knihách sa dohodneme všetci, o iných sa sporíme, či v *TOP-ke* majú alebo nemajú byť. Jednoznačnými prozaickými „favoritmi“ z roku 2021 sú knihy Stanislava Rakúsa *Lútostivosť*, Ballov román fragment *Medzi ruinami* i už spomínaný debut Nicol Hochholczerovej; namiesto Bendzákových poviedok či Dobrakovovej románu *Pod slnkom Turína* však prichádzali do úvahy aj prózy Mareka Vadasa *Šesť cudzincov*, Medešiho *Vilkovia*, Krajňakova *Už iba prítomnosť* a i.

Napriek menšiemu počtu vydaných kníh poézie bol okruh možných „favoritov“ výberu veľký. Uvažovalo sa tiež o Jane Bodnárovej a jej knihe *VESMÍRNY PRACH si*, Mile Haugovej a zbierke *Z rastlínstva* či o *Provinčných básňach* Mariána Milčáka. Napokon sa do päťky za poéziu dostali *viety* Erika Jakuba Grocha, Jurolekova *Bukolika*, Ružičkovej *Súčasnosti*, Ondrejovej *Príbeh (ja) na mladom snehu* a Tallova *Kniha tmy*. Viac ako v analýzach próz sa však pri hodnotení básnických zbierok prihliadalo na vývinové aspekty – inak povedané, vo výbere prevládli diela, ktorých autori experimentujú s (post)konceptuálnou formou, narúšajú tradičné lyrické postupy (predovšetkým kategóriu subjektu) a dôležitou v nich sa často stáva vizuálna či grafická stránka.

V tohtoročnej *TOP-ke* sa predstavuje nielen prvá kniha Nicol Hochholczerovej, ale k stabilnej zostave jej autorov pribudli noví, generačne najmladší literárni vedci: Ema Palková a Stanislav Olejár. Podobne ako v Machalovej štúdii možno oceniť inakosť ich čítania, a to najmä v nadväznosti na filozofické koncepty. Palková interpretuje Jurolekovu *Bukoliku* i prostredníctvom teórie saturovaných fenoménov Jeana-Luca Mariona; Olejár zase Ružičkovej *Súčasnosti* aj cez filozofiu Jacquesa Derridu, Immanuela Kanta, Michela Foucaulta a ďalších.

Peter Darovec, Milan Kendra, Lenka Šafranová, Peter Trizna i Martina Timková sa okrem iného museli popasovať s rozsiahlou recepciou vybraného diela, prípadne naznačiť rôzne etapy v tvorbe autora (Darovec v próze Rakúsa, Trizna v Ondrejovej poézii) či vystihnúť odlišnosť analyzovanej knihy od predošlých (Timková tak píše o Dobrakovovej *Pod slnkom Turína* v porovnaní s *Bellevue* či *Matkami a kamionistami*, Šafranová o Tallovej *Knihe tmy* v kontexte predchádzajúcich autorových zbierok).

Názov $5 + 5 = 10$ (*najlepších*) naznačuje istoty (alebo konvencie, ktoré platia), ale tiež pochybnosti – nikto nebude polemizovať s matematickým súčtom, avšak o tom, čo je medzi knihami z roku 2021 najlepšie, môžeme ďalej viesť diskusiu.

Marta Součková

